

FILIP OSSELAER

**HET
VERHAAL
VAN
FLANDRIA**

**OVER DE MERKWAARDIGE OPKOMST EN DE
DRAMATISCHE VAL VAN DE RODE GARDE**

Het relaas van de laatste vijf jaren
(en de tijd ervoor)

Lannoo

8

PROLOOG

14

HOOFDSTUK 1

Het boek

20

HOOFDSTUK 2

Montjuïc, 1973

38

HOOFDSTUK 3

Jaak, meesterknecht

56

HOOFDSTUK 4

Shimano, Japan

68

HOOFDSTUK 5

Het huldeboek

106

HOOFDSTUK 6

De zomer van Jan

122

HOOFDSTUK 7

De Drie Musketiers

134

HOOFDSTUK 8

Het wonderjaar 1976

164

HOOFDSTUK 9

De truitjes en Dirk

174

HOOFDSTUK 10

De visboer en zijn fiets

182

HOOFDSTUK 11

De mannen in de Giro

190

HOOFDSTUK 12

De Amerikanen en het
autootje

202

HOOFDSTUK 13

De nieuwe
sportbestuurder

210

HOOFDSTUK 14

De Tour van 1978

218

HOOFDSTUK 15

Michel, Briek en Lomme

242

HOOFDSTUK 16

Het nieuws op de radio

252

EPILOOG

‘Denken is het moeilijkste wat er op de wereld bestaat: het is daarom dat zo weinig mensen denken. Denken is opbouwen en scheppen’

– *Henry Ford, opgenomen in het huldeboek voor Aimé Claeys, 1970*

Dit verhaal is gebaseerd op ware personen en gebeurtenissen zoals ze verteld werden door de hoofdrolspelers en de media in die tijd. De waarheid die in dit boek beschreven wordt, is hun waarheid.

PROLOG

PROLOOG

‘Ik ben Aimé Claeys’, zegt hij. ‘Ik ben de zoon van Pol Claeys. Ik ben ook de kleinzoon van grootvader Aimé, de stichter van Flandria. Ik kreeg dezelfde naam als hij.’

Aimé schenkt koffie in.

‘Ja, ik wil graag met jou praten, dat zal me deugd doen’, zegt hij. Hij legt taartjes op een schaal. ‘Pak aan’, zegt Aimé. ‘Doe maar alsof je thuis bent. Ik neem de flan. En jij?’ Hij heeft me bij hem uitgenodigd in zijn peperkoeken huisje, midden in het centrum van Brugge – veel pittoreskere straatjes vind je in de stad niet. De televisie staat aan. Een webcam zoomt in op de microfoons van Joe, de radiozender. De hits van Pommeliën Thijs (‘Erop of eronder’) en Axelle Red (‘Sensualité’) klinken door de woonkamer. Aimé heeft dat graag, het geeft hem rust, dat beeld bij geluid.

Vanmorgen was Aimé vroeg uit bed, om een uur of halfzeven al. Dat is elke dag zo, Aimé is een ochtendmens. Daarna heeft hij twee uur op de spinningbike gefietst, in zijn slaapkamer. Dat is vaste kost, zonder die twee uur sporten is Aimé geen mens. Naast zijn bed hangen drie truitjes in iconische kleuren, zegt hij. Straks mag ik die zien, maar eerst wil hij lang babbelen. Tussen ons in liggen ringmappen, op de zijkant ervan staat in rode stift ‘Flandria – berichten’ geschreven. Ik zie veel vergeelde krantenknipsels en blaadjes in zwart en wit uit de rijke historie van het iconische merk. Deze relieken uit het verleden en de herinneringen die zich in het hoofd van Aimé opgestapeld hebben, zullen mee de rode draad in dit boek vormen. Ze zullen duiding geven vanuit de buik van de familie en het wielerpeloton, en vanaf de werkvloer in de fabriek van Flandria, in Zedelgem, Warneton, Portugal en Zwevezele. Op geregelde tijdstippen zal Aimé zijn kijk geven op gebeurtenissen die hij vanaf de eerste rij meemaakte of die hij kent van horen zeggen, aangevuld met getuigenissen van andere betrokken figuren.

Aimé neemt een stukje van de flan. Hij kijkt me aan en zegt: ‘Ik ben nu 65 jaar en met het ouder worden kan ik de naam Flandria niet meer loslaten.’ Hij zwijgt even, en gaat dan verder: ‘Hoe dat komt? Ja, ik weet het niet. Dat is een goede vraag: hoe komt dat? Het zijn *dinges* van vroeger, maar hoe ouder ik word, hoe meer ik

gehecht raak aan de naam en aan dat rood en wit. Ik kan dat tijdperk niet afsluiten. En het wordt erger met de dag.’

Aimé is geboren tussen de coureurs, zegt hij. Sterker nog: hij is geboren tussen de fietsen, alle dagen zag hij ze in de fabriek van zijn vader. Hij was dertien toen hij al naar de Tour de France mocht, dat was in 1971. Het was het jaar dat Luis Ocaña midden in de modderstromen en de gutsende regen tijdens de afdaling van de Col de Menté hard ten val kwam en als geletruidrager de Ronde van Frankrijk moest verlaten. Het was het jaar waarin Eddy Merckx toch weer de Tour won – al voor de derde keer op rij. Maar de kopman van Flandria-Mars was toch maar mooi tweede geworden. Joop Zoetemelk stond dat jaar mee op het podium, net als het jaar ervoor. Aimé zat heel die Ronde in de eerste volgwagen bij Briek Schotte, de sportbestuurder van Flandria. Heel de Tour heeft hij geslapen bij Briek, in dezelfde kamer. Het is een beeld dat nu op de meest onverwachte momenten door zijn hoofd schiet. Het was in de tijd dat in de grootste koers van het jaar nog geen sprake was van vrouwen en kinderen, en toch mocht Aimé mee – zo bevoorrecht was hij, als zoon van de grote baas van Flandria.

Aimé heeft ooit zelf gekoerst. Zijn eerste koers won hij al direct, zonder dat zijn vader of moeder daarvan op de hoogte was. Het was in Sluis, dat weet hij nog. Hij was daar gaan koersen omdat de mannen van Café Catalonia, naast de fabriek in Zedelgem, zijn kop zot hadden gemaakt. Er was nog een andere gast die ging koersen en Aimé vergezelde hem, de organisatie was tenslotte in handen van een fietsenmaker uit Knokke, een goede klant van Flandria – zo iemand kon je niets ontzeggen. ‘Doe de groeten aan meneer Pol’, had die man gezegd, nadat hij het boeket met plastic bloemen aan de winnaar geschonken had. Aimé kon dat niet weigeren, hij ging zeker de groeten doen, maar hij moest zichzelf dan natuurlijk wel verklappen. Dat was een mooie tijd, maar toch: Aimé is er rap mee gestopt, met dat koersen. Zijn vader zag dat fietsen wel zitten, maar zijn moeder een stuk minder. ‘Laat ons eerlijk zijn’, zegt Aimé nu, ‘coureurs, die waren toen *basse classe*. Pas op, dat is geen schande.

PROLOOG

De koers diende toen om hogerop te geraken in het leven. Maar nu? Dat is niet meer hetzelfde. Die coureurs nu, die spreken Engels en Frans en nog wat andere talen, dat is allemaal geëvolueerd.' Aimé vindt het nog altijd spijtig, hij had moeten volhouden en blijven koersen. Een mens weet tenslotte nooit waar hij kan komen met iets wat hij graag doet. Het is zo'n droom die niet uitgekomen is.

En nu komt dat dus allemaal terug, al die gedachten aan wat ooit geweest is. Die gedachten aan zondag 19 april 1964, bijvoorbeeld. De kleine Aimé zat die dag bij zijn grootmoeder van moederszijde op de bank bij haar thuis in Izegem te kijken naar de televisie. De jongens uit Engeland – The Beatles – stonden op nummer 1 met 'Can't buy me love', die had hij ook gezien, de week ervoor nog maar. De beelden op die grote tv waren in zwart en wit, en de man die aan het winnen was in Parijs-Roubaix was Peter Post, uit de ploeg van Flandria-Romeo, de ploeg van de familie van Aimé. 't Is raar, hij weet niet wat dat is, die beelden zijn daar ineens en hij krijgt ze niet meer weg.

Aimé neemt nog een hap van de flan, ik snijd een stuk van mijn éclair. Het leven is zijn weg gegaan, vertelt Aimé. Hij heeft zelf ook nog in de fietsen gewerkt, ze hadden op een bepaald moment zelfs weer een eigen merk in de familie, dat was na het jammerlijke einde van Flandria. Dat was Pavyc – 'met de P van Patrick, mijn broer, de A van Aimé, de V van Véronique, mijn zus, de Y van Yves, mijn andere broer, een nakomertje, hij is tien jaar jonger dan ik, en de C van Claeys' – een merk dat maar zes jaar bestond en waarin zijn vader Pol nog geld had gestoken. Daarna werkte Aimé in de wereld van de interimkantoren. Maar werken voor een baas, nee, dat lag hem niet – hij kwam tenslotte uit een familie van ondernemers en dat type mensen wil toch liever zijn eigen baas zijn. Hij ging aan de slag in de immobiliën, met hoogtes en laagtes. Ach, het is in elk leven wel wat, zeker, zegt Aimé. Hij is gelukkig nu. Zijn vrouw Nathalie is, terwijl wij koffiedrinken en nog een frangipane nemen en de eerste zaadjes planten voor dit boek, in de stad aan het wandelen met een vriendin. Aimé kan goed opschieten met zijn broers en zus, de kinderen en de kleinkinderen zijn gezond, op woensdag zijn Aimé en zijn vrouw

babysitters van dienst. Meer hoeft dat allemaal niet te zijn. En in zijn garage staan vijf fietsen, twee van Flandria. Als het weer mooi genoeg is, maakt hij er tochten mee. 't Is juist: de fiets is zijn leven. En Flandria laat Aimé niet meer los.

Ik loop achter hem aan naar boven. We passeren op de gang het borstbeeld van grootvader Aimé, op het tafeltje liggen twee spellen kaarten, ook van Flandria. Er staat een foto uit lang vervlogen tijden. De foto zit in een houten lijstje, er staan Franse woorden op, *'Belle Jardinière – Paris, 2 Rue du Pont-Neuf'*. Op de foto staat een jongetje: het is Aimé, met zijn eerste fietsje, gekregen van zijn grootvader.

De arend, het symbool van het merk, staat op de kleerkast in de slaapkamer. Ik zie de truitjes in rood en wit, de iconische kleuren waarover Aimé het daarnet had. Ik zie nog een foto: van Jean-Pierre Monseré in zwart en wit. Boven het bed hangen drie mooie pen-tekeningen van drie wereldkampioenen: Rik Van Looy, Eddy Merckx en Freddy Maertens.

Aimé zwijgt, geeft me tijd om rond te kijken en zegt het dan toch nog eens: 'Ik weet niet wat dat is. Maar die naam, die raakt niet meer uit mijn hoofd. Flandria, dat raakt niet meer uit mijn hoofd.'

Filip Osselaer

Zomer en herfst 2023

01

HOOFDSTUK 1

Waarin...

...de grote lijnen van dit boek
aangegeven worden. Waarin
de voorvaderen aan bod
komen en het gaat over een
smidse en een verliefde
boerenzoon. 'Wat gebeurde
er toch met Flandria?'

Dit wordt het verhaal van Flandria.

Het verhaal van een familiebedrijf dat al in de negentiende eeuw begon. Alexander Claeys, de zoon van een landbouwer, wilde in die tijd graag smid worden. Dat mocht van thuis, ze lieten hem zijn gang gaan. Hij leerde het vak in Oostkamp. Rond 1825 kwam hij in Zedelgem terecht, in een kleine smidse van de familie Dombrecht – een smidse die er al sinds 1778 was. Alexander werd verliefd op de dochter des huizes, trouwde met haar en kreeg er de smidse bovenop. Het was het begin van de smederij van de familie Claeys.

Louis, de zoon van Alexander, geboren in 1846, voelde aan dat het rijwiel – zoals de fiets toen wat statig genoemd werd – een grote toekomst had: mensen zouden dat wel willen, rondrijden op zo'n ding op twee wielen. De zoon van Louis, Leon, had hetzelfde commerciële instinct als zijn vader. Hij ging mee aan de slag in de smidse en – kijk! – in 1896 was het eerste zelfgemaakte rijwiel een feit. Op ambachtelijke wijze produceerden ze rollend speelgoed, kinderwagens en fietsen. Alle broers en zussen moesten naarstig meehelpen, er was geen tijd te verliezen in de smidse van Louis, er moest gewerkt worden, de pony's moesten aangespoord worden om in draf de drijfkracht te leveren voor de blaasbalg, het moest vooruitgaan. En het liep uitstekend, daar in Zedelgem: in 1910 had de smidse al 150 fietsen verkocht, stuk voor stuk solide tuigen – ze wogen 23 kilogram. De prijs ervan? 175 oude Belgische frank. Dat was veel geld. Wie zich een fiets kon permitteren, was een welgesteld burger. Een fiets was een pronkstuk, daar kon een mens mee uitpakken. Het bedrijfje van Louis heette toen nog De Westvlaamse Leeuw. Leon nam uiteindelijk de leiding van de smidse op zich. Later zal hij het groter zien: hij zal dan landbouwmachines ontwikkelen en ze ook bouwen.

Vader Louis wordt in een huldeboek dat Flandria in 1970 uitbracht – vol (terechte) lof voor het eigen bedrijf – omschreven als 'de wondervader van Zedelgem'. En dat mag u letterlijk nemen: Louis kreeg – nog altijd volgens het huldeboek – 'een talrijke kroost en geniale kinderen die zich ten volle konden uitleven als ze elk hun eigen weg gevonden hadden'. Er was niet alleen Leon, maar ook

Victor, die in de vlashandel ging. En Richard, die grootgrondbezitter werd in Canada. En Alidor, Remi, Jérôme en Aimé, die fietsen en landbouwmachines gingen produceren. De vier broers richtten er in 1926 Werkhuizen Gebroeders Claeys voor op in Zedelgem. Ze deden dat met heel veel succes; drie jaar later zaten ze al aan een verkoop van 35.000 fietsen, een enorme hoeveelheid in die tijd. Aimé zag het nog groter en in het jaar dat de Tweede Wereldoorlog begon, veranderde hij niet alleen de naam – De Westvlaamsche Leeuw werd Flandria –, hij maakte de fietsenfabriek ook een stuk moderner. De productie van de fietsen nam een hoge vlucht, Flandria was gelanceerd. Zedelgem werd het centrum van een stukje West-Vlaamse ondernemerszin en industriële ontwikkeling, die in handen was van één familie – dat was waarschijnlijk de troefkaart én de achilleshiel tegelijkertijd.

Flandria is ook het verhaal van een immense ruzie tussen de twee dan nog overblijvende broers Remi en Aimé, een ruzie die leidde tot een breuk in de geesten van de beide broers én in de gebouwen van de fabrieken in Zedelgem langs de Torhoutsesteenweg. In 1957 gingen ze allebei hun eigen weg, letterlijk en figuurlijk gescheiden door een muur. De Werkhuizen werden op 3 november 1956 officieel ontbonden. Remi begon aan Superia, Aimé ging verder met Flandria. Ze werden elkaars concurrenten in de zakenwereld en allebei sponsors van wielerploegen vol renners met ronkende namen: Walter Godefroot, Freddy Maertens, Roger De Vlaeminck, Jean-Pierre Monseré bij Flandria; Eddy Merckx en Rik Van Looy bij Superia – dat zijn maar enkele van de grootheden.

Dit is ook het verhaal van kermiscoureurs en klassieke renners, van mannen van de grote rondes, van kampioenen en van knechten, van renners die koersten voor een broek en een trui, en van renners die reden voor 4 miljoen Belgische frank per jaar – zo'n 100.000 euro. Dit is het verhaal van fabrikanten van onderdelen en van een beurs in New-York, van de soigneur die vertelt over het wereldkampioenschap en de bidon die daar op mysterieuze wijze verdween, terwijl die drinkbus een ronde eerder toch nog gewoon in dat bassin vol met ijs lag – hoe kon het toch dat die ineens weg

was? Zag die verzorger geesten, of wat was dat toch allemaal, daar in Montreal? Dit is het verhaal van Marc Demeyer en Fred De Bruyne, die het op een avond in een hotelletje ergens in Frankrijk met elkaar aan de stok kregen. En van 1000 Belgische frank die achteloos op tafel gegooid werden.

Dit is het verhaal van een ranch en van een bokser en van een sigarenkistje met veel geld. Het is het verhaal van twee ploegen van hetzelfde merk, met namen die voor verwarring zorgden – hoe kwam het dat de ene keer hoofdletters gebruikt werden en de andere keer kleine letters? Het is het verhaal van de jonge renner op de drempel van een grootse carrière die na die verloren wedstrijd niet te troosten was en tranen met tuiten hilde.

Het is het verhaal van naïviteit en onschuld. Het verhaal van feestende mensen in de fabriek ter ere van hun patroonheilige, en dat allemaal op kosten van hun baas.

Dit wordt ook het verhaal van Michel Pollentier en Bernard Hinault en van die verschrikkelijke val op het circuit van Mugello in de Giro d'Italia, toen de wereld er nog mooi uitzag, maar de kiem voor de ondergang al gelegd was. Dit is het verhaal van de maatschappij die in Vlaanderen veranderde, van muziek en televisie, van radio en magazines in een tijd dat de wereld zich vooral in oranje, geel en groen afspeelde, de kleuren van de seventies. Het wordt het verhaal van een jonge man die op 1 oktober 1979 naar het leger moest vertrekken en een paar maanden later door de spijlen van het hek een document moest ondertekenen.

Dit is het verhaal van de verwondering over de vraag: wat gebeurde er toch met Flandria, in de periode van 1974 tot 1979? Kortom, dit wordt het verhaal over de merkwaardige opkomst in het begin van die vijf jaar en de dramatische val van de rode garde.

Dit wordt ook het verhaal van Aimé – de zoon van Pol, de kleinzoon van de andere Aimé – die op de bladzijden die volgen zijn belevenissen en herinneringen deelt met u, beste lezer.

De fabriek van Flandria in Zedelgem.